

EEN BETROUWBAAR POLITICUS:

GRONDHOUDING VOOR VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

EN BESTUURDERS NAMENS HET CDA

COLOFON

Deze brochure is opgesteld door de Commissie Maij-Weggen, die bestaat uit:

Hanja Maij-Weggen (voorzitter)

Bob van Beers

Peter Boorsma

Govert Buijs (auteur)

Michel Marijnen

Ruth Peetoom

Mirjam Sterk

Reinier Fleurke (ambt. secr.)

Eindredactie: Reinier Fleurke

Opmaak: Hanneke van Os

Drukwerk: Drukkerij Damen

EEN BETROUWBAAR POLITICUS:
GRONDHOUDING VOOR
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS EN
BESTUURDERS NAMENS HET CDA

Inhoud

Ten geleide Integriteit: een grondhouding als kompas	5
1 Waarom spreken over een grondhouding?	7
2 Uitgangspunten en gedragswaarden	11
3 Enkele concrete afspraken	21
4 Politiek is mensenwerk	25
5 Als u er niet uitkomt	28
6 Belangrijke verwijzingen	30

Ten geleide

Integriteit: een grondhouding als kompas

Via het CDA worden heel wat mensen geroepen tot taken in het openbaar bestuur. Dat kan op lokaal, regionaal en nationaal niveau, maar ook op Europese of internationale schaal. Ook spelen veel CDA'ers een rol in allerlei maatschappelijke organisaties, vaak duidelijk herkenbaar als CDA'er, soms ook niet. Het CDA rekruteert, vormt, selecteert en inspireert steeds nieuwe generaties vertegenwoordigers en bestuurders op talrijke plaatsen en voor vele verantwoordelijkheden.

Zowel voor de partij als voor de betrokken personen zijn dit uitdagende en eervolle posities met lang niet altijd gemakkelijke en dankbare taken. Het is van het grootste belang om steeds weer betrouwbare, gemotiveerde en competente mensen te vinden die het algemeen belang en het gedachtegoed van de partij waarvoor zij staan op een goede en integere manier belichamen.

Integriteit is lang niet altijd alleen een kwestie van het zich houden aan de betrokken codes. Integriteit is vooral ook een grondhouding. Een basishouding van waaruit het zich houden aan codes een vanzelfsprekendheid is. Een grondhouding die functioneert als een kompas, waarop men ook zonder codes een goede koers zal varen. Deze brochure wil elementen voor een dergelijke grondhouding, een dergelijk kompas aandragen, overigens wetende dat niemand onfeilbaar is.

Tussendoor vindt u in deze brochure een aantal praktijksituaties die bedoeld zijn om u aan het denken te zetten. Ook kunnen ze als gespreksmateriaal dienen. Immers: over integriteit is het altijd goed om met anderen door te spreken en ervaringen en inzichten uit te wisselen. In sommige gevallen bestaat er geen kant en klare oplossing. Een politicus is daarmee soms kwetsbaar. Daarom is het van groot belang dilemma's en keuzes steeds met anderen, ook met collega-bestuurders en collega-volksvertegenwoordigers, te bespreken. Zo scherpt de een de ander.

Met deze brochure hopen we u middelen te verschaffen om bij dilemma's de goede koers aan te houden. Wij wensen U daarbij veel wijsheid toe.

Hanja R.H. Maij-Weggen, voorzitter

1. ***Waarom spreken over een grondhouding?***

'Noblesse oblige', adeldom verplicht. Politieke partijen rekruteren hun vertegenwoordigers vandaag de dag doorgaans niet uit de kringen die men vroeger aanduidde met 'adel', maar graag sturen ze nog steeds mensen het politieke veld in die voldoen aan hoge maatstaven. Ook het CDA ziet de politiek als een eervolle taak, waarvoor ze graag integere, betrouwbare mensen voordraagt. Deze brochure wil daaraan bijdragen.

De politiek en politici hebben de laatste jaren te maken met een sterk veranderde context, waarin het begrip 'integer politicus' door velen als soms moeilijk haalbaar gezien wordt. Dat is op zichzelf genomen merkwaardig, want waar men vroeger nogal eens zaken in 'old boys networks' regelde, met een goed glas en een sigaar (en heden ten dage gebeurt het nog steeds!), lijken politici over de hele linie hierin de laatste jaren toch aanzienlijk terughoudender te zijn geworden. De transparantie is enorm toegenomen. Maar hoewel de gedragsstandaarden in de praktijk hoger zijn geworden, is toch de beeldvorming verslechterd. Deels heeft dat juist te maken met die grotere openheid: elk incident wordt volop uitgemeten in de media. Deels heeft dat ook te maken met het gegeven dat het wantrouwen jegens 'de politiek' en daarmee ook jegens politici veel meer stem heeft gekregen, steeds vaker en steeds harder wordt gehoord. Gelukkig is het vertrouwen in politici in de cijfers de laatste tien jaar eigenlijk niet afgenomen en het is in vergelijking met andere landen nog steeds behoorlijk hoog. Zaak dus dit zo te houden en zo mogelijk natuurlijk te verbeteren!

Maar wat is eigenlijk een betrouwbaar politicus? Bij het onder woorden brengen hiervan blijkt dan soms toch een schrijnende verlegenheid. Oorzaken daarvoor zijn er velerlei en slechts enkele kunnen aangestipt worden:

- a. Sinds de late jaren '60 is het spreken over 'waarden en normen' hoe langer hoe meer geïnterpreteerd niet alleen als ouderwets maar ook als een inbreuk op de persoonlijke vrijheid van individuen. Dat heeft de overdracht van waarden en normen in gezinnen, in onderwijs, in de publieke ruimte bemoeilijkt. Pas sinds de late jaren '90 zijn, mede door toedoen van het CDA, waarden

en normen weer onderdeel van het maatschappelijk debat geworden, maar daarmee is de op dit vlak opgelopen achterstand niet direct goed gemaakt.

- b. Een andere culturele verandering ligt in de verschuiving in veel sectoren van interne werkmotivatie naar externe motivaties: de materiële beloning is voor veel mensen belangrijker geworden dan de gelegenheid om iets van de eigen idealen te verwerkelijken, of de eigen ervaring en vaardigheden ten dienste te stellen van de publieke zaak. De meest in het oog lopende exponent hiervan is de ‘bonuscultuur’ in diverse sectoren. In een recent rapport van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA wordt in dit verband gesproken van ‘calculitis’¹. Maar hiermee maakt men geen goed politicus.

- c. In een eerdere fase in onze samenleving deelden vertegenwoordigers van een partij zowel een ‘ideologische’ als een organisatorische achtergrond, de zogeheten ‘zuil’. Daarmee werden idealen en gedragsregels min of meer vanzelfsprekend overgedragen. Deze gedeelde achtergrond is veel dunner geworden en daarmee is ook niet langer vanzelfsprekend dat een vertegenwoordiger de idealen van de partij ook van binnen uit kent en deelt. Dat betekent dat waar men vroeger zaken stilzwijgend bekend vooronderstelde (overigens lang niet altijd terecht) het nu tijd is dit open met elkaar te bespreken: wat je drijft, welke waarden voor jou niet ter discussie staan, welke normen men in het werk hanteert. Een nieuwe en boeiende fase in onze samenleving, waar we echter wel werk van moeten maken!

- d. Daarnaast zijn er de complexe relaties tussen overheid en samenleving. De grenzen tussen publiek en privaat, met name tussen publieke taken en markt-taken, zijn lang niet altijd scherp afgebakend, o.a. bij infrastructurele projecten, maar niet alleen daar. In de marktsector gelden andere gebruiken voor ‘relatiebeheer’ dan in de publieke sfeer: in de markt kan men als onderdeel van een transactie één partij duidelijk bevoordelen, in de publieke sfeer dient men altijd strikt de gelijke behandeling en gelijke kansen voor alle partijen in

---

¹ De bloedsomloop van de samenleving. Een christendemocratische visie op het belang van vertrouwen - WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VOOR HET CDA - 2009

het oog te houden. In dergelijke diffuse verhoudingen worden regels gemakkelijk minder duidelijk.

De standaardreactie op deze ontwikkelingen en op voorkomende integriteitsincidenten is hoe langer hoe meer: een code! Als men precies vastlegt wat wel en niet mag, heeft men het bijna onfeilbare instrument in handen, waarmee bestuurders en volksvertegenwoordigers kunnen bepalen of zij ‘binnen de regels’ handelen en waarmee anderen, die hun werk moeten beoordelen, hen ter verantwoording kunnen roepen. Men kan de code er op naslaan en ziedaar, de grens of de overtreding daarvan kan al dan niet vastgesteld worden.

Echter, het formuleren en functioneren van een code kan juist ook weer grensoverzoekend gedrag stimuleren: wat kan nog net wel? Ook discussies over ‘goed besturen’ kunnen gemakkelijk in de sfeer van de grenzen terecht komen in plaats van een discussie te stimuleren over het ‘hart’, de kern van goed besturen en van een goed bestuurder. Bovendien suggereert een code dat zaken soms zwart-wit zijn, terwijl men in de praktijk vaak tot goede keuzen moet komen in nogal grijze situaties.

Op grond van het bovenstaande hebben we als CDA niet gekozen voor het formuleren van nog weer een nieuwe code, bovenop de bestaande. We gaan er vanuit dat alle CDA-volksvertegenwoordigers en CDA-bestuurders de voor hun werk geldende codes kennen en zich daar aan houden. Het kan echter geen kwaad de kern van de eed of gelofte die iedere ambtenaar, bestuurder of volksvertegenwoordiger bij aanvaarding moet afleggen hier ook weer te geven.² Men zweert of belooft dat men:

- trouw zal zijn aan de Koning en dat de Grondwet en alle overige wetten van ons land zal eerbiedigen;
- noch direct, noch indirect in welke vorm dan ook valse informatie heeft verstrekt in verband met het verkrijgen van de aanstelling; Voor het verkrijgen van de aanstelling aan niemand iets heeft geschonken of beloofd en dat ook niet zal gaan doen;

---

² Zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/integriteit-overheid/uitleg-over-integriteit-overheid>

- voor het verkrijgen van de aanstelling van niemand giften heeft aanvaard en aan niemand beloften heeft gedaan en dat ook niet zal gaan doen;
- plichtsgetrouw en nauwgezet de taken zal vervullen en zaken die hem uit hoofde van de functie vertrouwelijk ter kennis komen of waarvan hij het vertrouwelijke karakter moet inzien, geheim zal houden voor anderen dan die personen aan wie hij ambtshalve tot mededeling verplicht is;
- zich zal gedragen zoals een goed ambtenaar betaamt, zorgvuldig, onkreukbaar en betrouwbaar zal zijn en niets zal doen dat het aanzien van het ambt zal schaden.

Een code, hoe belangrijk in zichzelf ook, geeft echter nog niet aan wat we als partij verstaan onder een goed en integer politicus. Wat is een vertrouwenwekkend CDA-bestuurder c.q. volksvertegenwoordiger? Om dat te omschrijven hebben we in dit document een 'profiel' gegeven, een profiel van een goede, een betrouwbare CDA-vertegenwoordiger, die werkt vanuit een deugdelijke grondhouding. Zo beogen we veel meer vanuit het centrum, het hart van goed bestuur te denken en niet primair te denken over de grenzen. Vandaar: een grondhouding, essentiële ingrediënten om het leven en werken, ook als politicus, goed te laten zijn.

2. *Uitgangspunten en gedragswaarden*

Het vervullen van een publieke taak, als volksvertegenwoordiger of bestuurder, is een eervolle opdracht, die hoge eisen stelt aan diegenen die dit mogen doen. Als CDA willen we er, samen met ieder die deze taak op zich neemt, alles aan doen om de eer van de publieke zaak, van de politiek, hoog te houden.

Omdat CDA-volksvertegenwoordigers en uit het CDA afkomstige bestuurders op basis van de uitgangspunten van het CDA voor deze ambten zijn geselecteerd, mag van hen ook verwacht worden dat zij zich gedragen overeenkomstig deze uitgangspunten en overeenkomstig de waarden die voor het CDA belangrijk zijn, zoals ze, al bij het ontstaan van het CDA, zijn neergelegd in het Program van Uitgangspunten.

Uitgangspunten

Geïnspireerd door het evangelie heeft het CDA bij de oprichting een viertal politieke uitgangspunten geformuleerd, die overigens voor een belangrijk deel ook vanuit andere levensbeschouwelijke inspiratiebronnen onderschreven kunnen worden.

Deze uitgangspunten zijn:

- gerechtigheid;
- solidariteit;
- gespreide verantwoordelijkheid;
- rentmeesterschap.

Gerechtigheid

Van CDA-politici mag worden verwacht dat ze:

- *de kernwaarden en spelregels van de democratie en de rechtsorde respecteren en bevorderen;*
- *zich inzetten voor een betrouwbare overheid, die doet wat is beloofd;*
- *reële beloften doen en dus niet de suggestie wekken dat de overheid alle problemen kan oplossen;*

- *de belangen van alle betrokkenen en van toekomstige generaties onafhankelijk meewegen in beslissingen en hierbij niet gevoelig zijn voor gunsten en dreigementen;*
- *zich inzetten voor en zelf voorbeeld zijn van een toegankelijke overheid, waarin bestuurders zich niet in een ivoren toren opsluiten en mensen niet in een woud van bureaucratie verdwalen. CDA-politici zorgen ervoor, voor zover mogelijk, rechtstreeks toegankelijk te zijn voor burgers;*
- *de naleving van integriteitsstandaarden binnen het eigen werkkterrein krachtig bevorderen;*
- *oog hebben voor het morele draagvlak van de samenleving en met het oog daarop het gesprek zoeken met kerken en andere organisaties die waarden en waardebesef ontwikkelen en overdragen.*

Herverkiezing

Herverkiezing

Een CDA lid van de Tweede Kamerfractie behartigt enkele kleine portefeuilles waaronder 'natuurgebieden'. Hij is nog niet erg bekend en staat bij zijn achterban en bij de pers bekend als een 'backbencher'. Toch zou hij graag na de verkiezingen opnieuw plaats nemen in de Tweede Kamer.

Een CDA-staatssecretaris stuurt een voorstel naar de Tweede Kamer om in een milieugevoelig gebied in de regio waar het Kamerlid woont naar gas te gaan boren.

Zijn regionale CDA-afdeling voelt daar niets voor. De fractie wil het voorstel wel steunen. Wat kan het Kamerlid het beste doen?

- Zijn fractie volgen en de regio uitleggen dat het toch een goed idee is. Dit met gevaar voor zijn eigen positie.
- Zijn regio volgen en in de fractie uitleggen dat hij het daarmee eens is en dus niet anders kan en wil. Dit maakt hem niet populairder bij zijn fractie en bij de landelijke partij.
- Afzien van zijn woordvoederschap omdat hij zich niet tegen de regio of tegen zijn fractie wil keren.

Wat zou u doen in zijn geval en wat vindt u het best verdedigbaar ten opzichte van de fractie, de regio en ten opzichte van het Kamerlid zelf?

Solidariteit

Van CDA-politici mag worden verwacht dat ze:

- *zich inzetten juist voor de zwakken in de samenleving, voor wie de overheid een schild moet zijn: in de Bijbel en veel andere oude geschriften betrof dit de drieslag ‘wees, weduwe en vreemdeling’. Zo’n lijstje bedoelt vooral de blik te scherpen voor steeds weer andere groepen die uit de boot vallen of dreigen te vallen;*
- *bevorderen dat mensen in allerlei verbanden voor zichzelf en elkaar zorg kunnen dragen en kunnen werken aan leefbare verhoudingen tussen mensen, lokaal, regionaal, nationaal, Europees en internationaal;*
- *denken en doen vanuit een breed verantwoordelijkheidsbesef voor het overheidsbeleid als geheel en voor de samenleving en dus niet ‘verkokerd’ kijken naar alleen het eigen beleidsterrein (‘zolang mijn tent maar draait’).*

Gespreide verantwoordelijkheid

Van CDA-politici mag worden verwacht dat ze:

- *de ruimte waarborgen voor burgers en hun verbanden om hun eigen verantwoordelijkheid voor zichzelf, voor elkaar en voor de samenleving waar te maken;*
- *zich ervoor inzetten dat ieder mens de ruimte krijgt de eigen talenten te ontplooien;*
- *de eigen (organisatorische) initiatieven van burgers stimuleren, er uiteraard van uit gaand dat ze binnen de grenzen van de wet blijven;*
- *op een open manier de dialoog met maatschappelijke organisaties en verbanden zoeken om tot een zo goed mogelijk beleid te komen: NGO’s, kerken, scholen, verenigingen, enzovoort.*

Netwerken en informatieplicht

Zoals bekend mogen politici contact hebben met ambtenaren, mits dit door de ambtenaar (en liefst ook door de politicus zelf) wel wordt gemeld, al of niet via de leidinggevende, aan de betrokken bestuurder.

Een regionale/lokale volksvertegenwoordiger wil meer weten over bepaalde politieonderwerpen. Hij richt zich tot de voorzitter van een werkgroep die bestaat uit politiemedewerkers en ambtenaren die over het thema waarin de CDA-politicus is geïnteresseerd een beleidsnota voorbereiden.

De voorzitter, een politiemedewerker, vindt de vragen lastig omdat het gaat om beleidsvoorbereiding en omdat er ambtenaren in de werkgroep zitten die een geconditioneerde zwijgplicht hebben.

De regionale/lokale CDA volksvertegenwoordiger klaagt zich bij de CDK/burgemeester. Wat doet deze om uit deze delicate discussie te komen?

- Hij vindt dat de volksvertegenwoordiger gewoon recht heeft op de gevraagde informatie en dat de ambtenaren in de werkgroep gewoon aan de bevoegde bestuurder moeten melden welke informatie is verstrekt.
- Hij adviseert de volksvertegenwoordiger om zich tot de betrokken bestuurder te wenden om daar de gewenste informatie te verkrijgen, wetende dat de betreffende bestuurder zal verwijzen naar de werkgroep die nog niet klaar is.
- Hij zegt tegen de volksvertegenwoordiger dat hij begrip heeft voor de argumenten van de voorzitter van de werkgroep en dat de geachte afgevaardigde gewoon moet wachten tot de werkgroep klaar is.

Rentmeesterschap

Van CDA-politici mag worden verwacht dat ze:

- *zorgvuldig en transparant omgaan met publieke middelen en geen onnodige schulden maken die op de schouders van toekomstige generaties gaan rusten;*
- *zich mede verantwoordelijk weten voor het bewaren van het milieu en dus de duurzaamheid van economie, samenleving en overheid bevorderen en mee laten wegen in beslissingen;*
- *zich bij beslissingen ook rekenschap geven van de kansen van toekomstige generaties en dus niet op een onverantwoorde manier lasten naar hen doorschuiven;*
- *het respectvolle beheer van overgeleverde cultuur bevorderen, van historische en waardevolle gebouwen en landschap tot en met kunst en taal;*
- *de creatieve vernieuwing van de cultuur stimuleren en verloedering tegen gaan;*

Dienstreis met partner

Een Europarlementariër gaat met een dienstreis naar Namibië en Zuid-Afrika. Omdat hij erg veel van huis weg is neemt hij zijn partner mee. De delegatie reist grotendeels via Brussel en reist business class. Omdat die tickets behoorlijk duur zijn besluit de Europarlementariër om een andere route en een andere maatschappij te nemen omdat die, ook in de business class, heel wat goedkoper is. Hij krijgt dat ticket gewoon vergoed. Zijn partner reist op eigen kosten.

Dit geeft aanleiding tot enige discussie. Sommige collega's vinden dat de groep zoveel mogelijk samen moet reizen zodat men onderweg nog iets aan de voorbereiding kan doen en het beter is om samen aan te komen. Anderen vinden dat iedereen ook wel met de goedkopere reis mee kan, dat scheelt het parlement in de kosten. Weer anderen vinden dat partners helemaal niet mee moeten gaan en zeker de route en de maatschappij waarmee wordt gevlogen niet moeten bepalen.

Wat is wijsheid?

Gedragswaarden

Naast deze leidende politieke waarden zijn er een aantal ‘gedragswaarden’ of ‘deugden’, die leidend dienen te zijn voor een betrouwbaar (christendemocratisch) politicus.

Hieronder noemen we er een aantal, met steeds een aantal uitwerkingen hiervan. Deze uitwerkingen zijn bedoeld als concretisering, maar vormen geen uitputtende of omvattende lijst.

Betrokken

Van CDA-politici mag verwacht worden dat:

- *de problemen van alle mensen hen aan het hart gaan;*
- *ze aantoonbaar maatschappelijk betrokken zijn, wat zij bijvoorbeeld hebben getoond door het bekleden of bekleed hebben van meerdere (niet-bezoldigde) functies in maatschappelijke organisaties;*
- *ze bij hun beslissingen het belang van de burgers boven hun privébelang stellen en de schijn van vermenging van deze twee vermijden.*

Onkreukbaar

Van CDA-politici mag worden verwacht dat:

- *ze zich niet laten intimideren door maatschappelijke druk of druk van de media;*
- *ze een onafhankelijk oordeel kunnen vellen;*
- *ze nooit de schijn wekken gevoelig te zijn voor gunsten van welke aard dan ook.*

Moedig

Van CDA-politici mag worden verwacht dat:

- *ze moeilijke keuzes durven te maken ook als die bij bepaalde groepen impopulair zijn;*
- *ze, als ze dat nodig vinden, burgers ook durven tegen te spreken;*
- *ze beslissingen niet voor zich uitschuiven, maar verantwoordelijkheid nemen als dat nodig is.*
- *ze grensoverschrijdend gedrag van mede-politici of van burgers (bijvoorbeeld agressie of bedreiging) niet accepteren of bagatelliseren en dus ook officieel aangifte doen als hier aanleiding voor is.*

Communicatief

Van CDA-politici mag worden verwacht dat:

- *ze het vanzelfsprekend vinden om hun voorgenomen beslissingen uit te leggen aan burgers, met hen actief in debat te gaan en hen te overtuigen dan wel zich te laten overtuigen waarom een bepaalde beslissing in het algemeen belang is;*
- *ze zorgvuldig luisteren, zowel naar degenen die zich luid laten horen als naar degenen die zichzelf niet zo goed voor het voetlicht weten te brengen;*
- *ze zichzelf scherp houden, door actief op zoek te gaan naar tegengeluiden;*
- *ze bij belangrijke beslissingen uitleggen vanuit welke achterliggende waarden ze tot hun beslissing gekomen zijn (en zich dus niet beperken tot of verschuilen achter technocratische argumenten).*

Transparant

Van CDA-politici mag worden verwacht dat:

- *hun persoonlijk gedrag, ook privé, zo is dat het altijd de toets der kritiek kan doorstaan;*
- *ze openheid over beleidsplannen, persoonlijke en professionele contacten en financiën vanzelfsprekend vinden;*
- *ze, als ze aangesproken worden op het maken van vermeende fouten, politiek of persoonlijk, zoveel mogelijk openheid van zaken geven, zodat hierover op een adequate manier verantwoording kan worden afgelegd.*

Bezonnen

Van CDA-politici mag worden verwacht dat:

- *ze kalmte bewaren ook als er rond incidenten soms een hype-sfeer ontstaat;*
- *ze nadenken over de basiswaarden die aan een beslissing ten grondslag liggen;*
- *ze de lange termijn gevolgen van beslissingen goed meewegen.*

Respectvol

Van CDA-politici mag worden verwacht dat:

- *ze respectvol omgaan met ieder, ook al verschillen ze hemelsbreed in politieke overtuiging of sociale of culturele achtergrond;*
- *de door hen gebezigde taal zorgvuldig is, niet grof of kwetsend naar mensen of groepen, en goede werkrelaties niet frustreert.*

Collegiale verhoudingen

Collegiale verhoudingen

Een CDA wethouder heeft een collega van een andere partij die o.a. belast is met het thema externe betrekkingen. In die functie is hij o.a. de trekker van een jumelage met een partnergemeente in Wit Rusland. De collega houdt wel van dit deel van z'n werk en reist met enige regelmaat naar de partnergemeente. Deze gemeente ontvangt per jaar ruim 100.000 Euro voor diverse projecten. Het reizen van de wethouder kost ca. 15.000 Euro per jaar. De CDA wethouder stelt vragen over het nut van deze jumelage en die vragen worden ook in toenemende mate gesteld in de gemeenteraad en in de plaatselijke pers.

Wat kan de CDA burgemeester het beste doen om deze discussie in goede banen te leiden?

- Hij/zij steunt de kritische opmerkingen van de CDA wethouder en stelt dat al dat geld misschien beter aan een goed doel in Afrika kan worden gegeven of aan organisaties die in Haïti werken.
- Hij/zij adviseert de wethouder om de contacten en projecten in Wit Rusland eens goed te laten evalueren en die evaluatie voor te leggen aan B en W en aan de Raad.
- Hij/zij adviseert de wethouder om in een volgende reis enkele fractievoorzitters en een vertegenwoordiger van de pers mee te nemen zodat men zelf kan zien of deze contacten nuttig zijn of niet.

Afsluitend

In de voorafgaande pagina's hebben we een profiel geschetst, een foto gemaakt van een politicus zoals het CDA die graag ziet. Voor een foto kijken we in de spiegel, kammen we de haren en trekken onze beste outfit aan. In de praktijk staan we vaak met de spreekwoordelijke voeten in de modder.

Als we echter niet regelmatig in de spiegel kijken, laten we de modder te gemakkelijk zitten en ploeteren we daarin voort. Daarom juist deze foto, als een herinnering aan hoe waardevol u eigenlijk bent (ook al was u het misschien wel eens even vergeten).

Wezenlijk hierbij is dat het voor een CDA-politicus niet gaat om 'beeldvorming' of om imago-bouw maar om een innerlijke basishouding die zich ook manifesteert als er even geen camera's zijn.

3. Enkele concrete afspraken

Financiën

In principe dienen diegenen die de publieke zaak dienen, hiervoor een afdoend en passend honorarium te ontvangen.

Dit inkomen voor werkzaamheden voor de publieke zaak is echter niet bedoeld voor persoonlijke verrijking.

Bij vrijwel alle functies zijn er heldere declaratieregels. Bij het aantreden stellen we ons hiervan grondig op de hoogte en we leven die zorgvuldig na.

Allerlei kleine onkosten betalen we gewoon zelf, zonder de grenzen op te zoeken. Onkostenvergoedingen zijn, eveneens met het oog op de zuiverheid van de publieke zaak, vaak immers zo geregeld dat hieruit de normale onkosten ruim vergoed kunnen worden.

Een CDA-politicus is dus terughoudend met het doen van extra declaraties. Indien die toch nodig blijken, dan wordt op transparante wijze en na melding en instemming vooraf, iedere uitgave geregistreerd en verantwoord.

De inzet voor de publieke zaak is doorgaans tijdelijk. Om een zwart gat hierna te vermijden, zijn er goede wachtgeld- en sociale zekerheidsregelingen aan het einde. Zo is een goede overgang mogelijk naar een andere functie. Actief zoeken naar een nieuwe functie is vanzelfsprekend.

Giften & cadeaus

We zijn terughoudend met het aannemen van cadeaus. Alle geaccepteerde giften boven € 50,- maken we openbaar. Bij uitnodigingen voor festiviteiten en reizen letten we er heel strikt op dat deelname nuttig is voor en verenigbaar met de inhoudelijke uitoefening van ons ambt.

Nevenfuncties

Nevenfuncties kunnen belangrijk zijn om als politicus voeling te blijven houden met diverse sectoren van de samenleving. Dat betekent dat ze niet bedoeld zijn voor eigen gewin. Ook mogen ze de beschikbaarheid voor de politieke hoofdtaak niet in gevaar brengen. Er zijn grenzen aan het stapelen van nevenfuncties. Daarbij dient natuurlijk wel in rekening gebracht te worden dat er ook direct aan het ambt verbonden nevenfuncties zijn, die eigenlijk gerekend dienen te worden

tot de goede uitoefening van het ambt, maar ook hier geldt dat deze helder met collega-bestuurders en verantwoordelijke organen besproken dienen te worden. In alle gevallen geldt: nevenfuncties zijn openbaar, inclusief de hieruit voortvloeiende extra inkomsten. Instemming met de nevenfunctie van medebestuurders en van het toezichthoudende orgaan (bijv. gemeenteraad of provinciale staten) is zonder meer aanbevelingswaardig. Men kan bijvoorbeeld een binnengekomen verzoek om een nevenfunctie enkele weken ter inzage leggen; indien geen bezwaar wordt aangetekend, kan dit als goedkeuring worden aangemerkt. Artikel 45 van het Huishoudelijk Reglement van het CDA schrijft voor dat een voorgenomen cumulatie van politieke functies wordt voorgelegd aan het Partijbestuur (bijvoorbeeld burgemeester én Eerste Kamerlid).

Vanwege het grote belang dat het CDA hecht aan maatschappelijke organisaties en aan vrijwilligerswerk, dient het aantal bezoldigde en onbezoldigde nevenfuncties in redelijke mate met elkaar in evenwicht te zijn.

Het lidmaatschap van een Comité van Aanbeveling is een nuttige dienst en behoeft in principe niet beperkt te worden. Let echter wel op: als we onze naam aan iets verbinden, zijn we ook moreel mede-verantwoordelijk. Het is daarom verstandig zich goed en regelmatig te laten informeren over het aanbevolen initiatief en over de wijze van financiering hiervan.

Lidmaatschap van een Comité van Aanbeveling van een organisatie die subsidie ontvangt van een bestuurslaag waarvan de CDA-politicus deel uitmaakt, is niet aan te bevelen.

Belangenverstrengeling

Ons ambt gebruiken we niet voor het regelen van persoonlijke aangelegenheden. Bij ons doen en laten is duidelijk vanuit welke verantwoordelijkheid we iets doen. Briefpapier, mailadres en telefoon zijn privé en zakelijk zoveel mogelijk gescheiden.

Het kan voorkomen dat een partner zakelijk actief is in de regio of in een sector waar iemand politieke verantwoordelijkheid draagt. Ook in dat soort gevallen regelen we het zo dat belangenverstrengeling of de schijn daarvan niet kan ontstaan.

Kerstpakket

Onverwacht wordt bij een fractievoorzitter, rond de kerstdagen, een kerstpakket bezorgd afkomstig van een bedrijf waarvoor de fractie onlangs met succes in de bres is gesprongen. De fractievoorzitter stuurt het pakket met een vriendelijk briefje retour.

In de fractievergadering blijkt later dat ook de andere fractieleden een pakket hebben ontvangen. Daar is nogal verschillend mee omgegaan. Een fractielid had het pakket ook teruggestuurd maar andere fractieleden hadden het pakket aangenomen. Een van deze had het pakket afgeleverd bij de voedselbank, een had het aan de huishoudelijke hulp gegeven (die het goed kon gebruiken) en een had het gewoon zelf gebruikt. Wel kwam de fractie na enig gereken tot de conclusie dat het pakket minder dan 50 Euro waard was.

Vraag: Wat is de beste reactie van de fractievoorzitter?

Verkiezingen

Een politicus wordt in principe altijd voor een beperkte periode verkozen. We houden ons dus aan de gestelde termijnen, ook al vinden we dat we zelf eigenlijk de uitzondering op de regel zouden moeten zijn.

We respecteren de regel dat we zonder het vertrouwen van onze eigen partij niet kunnen functioneren. Is dat vertrouwen opgezegd, dan is het beter te vertrekken.

Het mag ook niet zo zijn dat men na de afgesproken maximumtermijn voor zichzelf begint door een lokale partij op te richten of zich daarbij aan te sluiten. We staan dus ook voor de handtekening die we bij aanvaarding van onze functie onder de 'Interne partijverklaring' hebben gezet.

4. Politiek is mensenwerk

Een politicus oefent een prachtig beroep uit, maar het kan soms veeleisend zijn. Hierbij enkele adviezen, die hopelijk behulpzaam zijn bij het bewaren van een goede balans in het politieke werk.

1. Ook een politicus heeft een privéleven

Een publiek ambt is prachtig, maar vergt ook veel. Dat geldt helemaal in die gevallen waar men dit ambt vervult naast een volledige andere functie (zoals bij gemeenteraadswerk of het lidmaatschap van de Provinciale Staten of Eerste Kamer).

In veel plaatsen en provincies laat de vergoeding voor het politieke werk van raden en staten in principe de mogelijkheid om een dag korter te werken in de beroepsmatige functie. Het verdient aanbeveling dit zo met de werkgever te regelen.

Een goede, ook voor eventuele gezinsleden hanteerbare, balans tussen werk en privé is belangrijk. Waak dus over uw privéleven, durf soms ook niet bereikbaar te zijn (noodzakelijke uitzonderingen daargelaten).

Het is goed om zich ervan bewust te zijn dat uw politieke functioneren soms ook negatief kan afstralen op gezinsleden, door publicitaire druk en soms zelfs door bedreigingen jegens gezinsleden. Belangrijk is dit in een open sfeer onder ogen te zien.

Een goed thuisfront is vaak ook weer de basis voor een succesvol politiek functioneren.

2. Neem tijd om na te denken

Een politicus kan heel gemakkelijk zo opgeslokt worden door de urgentie van de actualiteit, dat zij of hij hier helemaal in op gaat. Dan schiet het met enige afstand nadenken over het eigen functioneren, en over de diepere politieke idealen en drijfveren, over de visie voor de toekomst, er al te vaak bij in. Neem dus bewust tijd voor bezinning, ruim van te voren ingepland en dan ook echt vrij gehouden in de agenda.

Nodig af en toe eens wijze buitenstaanders uit om te spreken over zaken die niet direct actueel zijn.

Momenten van hernieuwde inspiratie en herbronning zijn, zeker ook voor een CDA-politicus, onmisbaar. Neem er tijd voor.

3. Niet te veel hooi op de vork

Artikel 114 van de CDA-partij-statuten geeft een belangrijke aanwijzing. ‘Uitgesloten is de cumulatie van politieke functies, partijfuncties en/of maatschappelijke functies die het aanzien van het politieke ambt of van de partij schaadt, doordat de cumulatie tot een belangenvermenging leidt die de integriteit van de politieke besluitvorming aantast, of tot een zodanige belasting van de betrokken persoon leidt, dat in redelijkheid geen behoorlijke vervulling van de politieke functie en/of partijfunctie is te verwachten.’

De ene persoon kan meer aan dan een andere, maar er zijn ook duidelijk grenzen. Wie te veel hooi op de vork neemt, krijgt een probleem met de eigen geloofwaardigheid. Denk bovendien aan wat hierboven gezegd werd over het privéleven. Het moet wel hanteerbaar blijven.

4. Ook privé bent u nog wel politicus

Hoewel het enigszins in tegenspraak lijkt met het eerste punt, is het toch goed om het ook zo te zeggen: de politicus is altijd politicus, ook al is hij of zij privé. Een licht aangeschoten burgemeester, ook al is hij niet in functie en zit hij niet achter het stuur, zal toch al snel deining geven. U leeft nu eenmaal een beetje in dat glazen huis. Probeer opspraak, ook in het privéleven te voorkomen.

Een politicus heeft vele relaties. Die kunnen zich ook in en via de politiek soms vriendschappelijk ontwikkelen. Niet elke vriendschap is echter onbaatzuchtig. Ook kunnen uw relaties in integriteitsproblemen verzeild raken die negatief op vrienden en bekenden afstralen – en in zo’n geval raakt het u ook. Het is dus goed om hierin behoedzaam te zijn en vrienden zorgvuldig te kiezen.

Vancouver

Een CDA gedeputeerde ontvangt een uitnodiging van een regionale sportsponsor om mee te gaan naar de Olympische Spelen in Vancouver. Een flink aantal sporters uit de provincie zal Nederland in Canada vertegenwoordigen. De provincie is zelf ook sponsor van deze sporters.

Het provinciebestuur besluit dat de gedeputeerde wel mag gaan, maar op kosten van de provincie. De gedeputeerde meldt dat hij de kosten kan drukken door bij familie in de directe omgeving van Vancouver te logeren. Een deel van de collega's vindt dat prima. Een ander deel vindt juist dat het gevoelig is om een dienstreis te mengen met een familiebezoek, dit ondanks het financiële voordeel. Wat is de beste oplossing?

- a. De gedeputeerde gaat op provinciekosten met de sponsor mee (interessant regionaal gezelschap).
- b. De gedeputeerde gaat geheel zelfstandig op kosten van de provincie, maar logeert niet bij de familie.
- c. De gedeputeerde gaat zelfstandig op kosten van de provincie en logeert bij de familie.
- d. De gedeputeerde gaat, ondanks alle betrokkenheid van de provincie met de sporters, helemaal niet mee.

5. *Als u er niet uit komt*

In de praktijk kunt u als volksvertegenwoordiger of bestuurder soms met lastige dilemma's te maken krijgen, waarbij het niet zo eenvoudig is uit te maken of iets nu juist behoort bij slagvaardig en effectief (net)werken, zonder nodeloos gedoe, of juist op of over de grens van de integriteit gaat.

Het dringend advies van deze brochure is: blijf niet zelf met uw dilemma's zitten. Maak ze bespreekbaar en bespreek ze, bijvoorbeeld met uw collega's.

a. voor advies: vertrouwenspersonen

Het kan natuurlijk altijd zijn dat u voor een specifiek dilemma niet direct een goed gespreksplatform heeft. Het kan zijn dat uw dilemma direct (één van) uw collega's raakt, waardoor een bespreking met hen onmogelijk is.

Het CDA heeft hiervoor per regio enkele vertrouwenspersonen aangezocht, waar u met uw dilemma's rond een integriteitsvraag terecht kunt voor advies.

Deze vertrouwenspersonen hebben geheimhoudingsplicht. Ze zijn primair bedoeld als 'sparring partner'. Soms kunnen ze u om toestemming vragen uw kwestie met een andere vertrouwenspersoon te bespreken als een soort 'commissie van wijzen'.

Voor contactgegevens van de vertrouwenspersonen kunt u de website van de CDA-Bestuurdersvereniging raadplegen: <http://bsv.cda.nl/>. Ook kunt u bellen met het secretariaat van de Bestuurdersvereniging: 070-3424892.

b. integriteitsschendingen

In het geval u feitelijke misstanden of vermoedens van misstanden tegenkomt die de integriteit van CDA-bestuurders raakt, kunt u dit vertrouwelijk melden aan de landelijke Integriteitscommissie van het CDA.

Deze Commissie kan een – beperkt – onderzoek instellen, betrokkenen om een toelichting vragen, en, binnen de grenzen van de partijstatuten, maatregelen treffen, bijvoorbeeld een risicosignalering, een waarschuwing, een berisping, tot aan een royementsvoorstel aan het partijbestuur.

Het spreekt vanzelf dat kwesties met strafrechtelijke aspecten thuishoren bij justitie, ook als het gaat om CDA-collega's.

Let wel: de Integriteitscommissie staat los van de vertrouwenspersonen!

Voor contactgegevens van de Integriteitscommissie kunt u de website van de CDA-Bestuurdersvereniging raadplegen: <http://bsv.cda.nl/>.

Ook kunt u bellen met het secretariaat van de Bestuurdersvereniging: 070-3424892.

6. Belangrijke verwijzingen

Marcel Becker, Paul van Tongeren, Alain Hoekstra, Edgar Karssing en Ron Niessen, *Deugdethiek en integriteit. Achtergronden en aanbevelingen*, 2010

CDA, *Program van Uitgangspunten*, maart 2007 (herdruk)

CDA-Bestuurdersvereniging, *Een steekpenning bederft het hart*, januari 1994

Commissie corporate governance, *De Nederlandse corporate governance code. Beginselen van deugdelijk ondernemingsbestuur en best practice bepalingen* (Code-Tabaksblatt), december 2003

Heuvel, J.H.J. van den, *Ethiek in politiek en openbaar bestuur*, 1995

Heuvel, J.H.J. van den, L.W.J.C. Huberts en S. Verberk, *Integriteit in drievoud. Een onderzoek naar gemeentelijk integriteitbeleid*, 1999

Heuvel, J.H.J. van den en L.W.J.C. Huberts, *Integriteitbeleid van gemeenten*, 2003

Kristensen, B., *Een kwestie van grenzen. Over integriteit in openbaar bestuur*, 2008

Tongeren, P. van, *Deugdelijk leven. Een inleiding in de deugdethiek*, vierde druk, 2008

Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, *Mens, waar ben je?*, 2006

Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, *De bloedsomloop van de samenleving. Een christendemocratische visie op het belang van vertrouwen*, 2009

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *Waarden, normen en de last van gedrag*, (rapport nr. 68), 2003

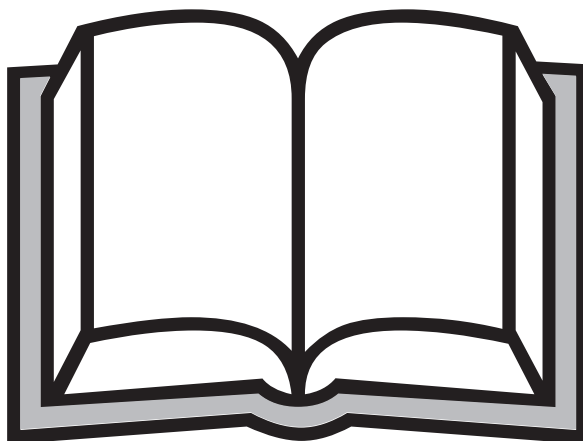

Een belangrijke code voor het openbaar bestuur:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Interprovinciaal Overleg (IPO), Unie van Waterschappen (UvW) en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), *Handreiking integriteit van politiek ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen. Met modelgedragscode*, april 2011

Zie ook:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/integriteit-overheid/uitleg-over-integriteit-overheid>

CDA

Buitenom 18

Postbus 30453

2500 GL Den Haag

 070 3424888

 070 3643417

 www.cda.nl